

Het plan-Bakhoven

Enkele weken geleden werden wij aangenaam verrast door een exercitie van A.F. Bakhoven, medewerker van het Centraal Planbureau, die er als eerste econoom in slaagde een modelberekening te overleggen waarbij een betrekkelijk kleine ingreep – een franchise voor de werkgeverspremies, gefinancierd door het rijk – een flink gat slaat (275.000) in het werklozenbestand.

Het idee van Bakhoven is, via deze franchise laag gekwalificeerde arbeid, waarvan het aanbodoverschot het grootst is, goedkoper te maken, en dus aantrekkelijker voor werkgevers. Hoger gekwalificeerde arbeid, waar hier en daar het aanbod krap is, zou weliswaar niet duurder worden, maar niettemin waar mogelijk in het productieproces door lager gekwalificeerde arbeid worden vervangen; hetzelfde geldt overigens voor kapitaalgoederen. Per saldo stijgt echter de werkgelegenheid, omdat verschillende lager gekwalificeerde werknemers nodig zijn om het werk van één hoger gekwalificeerde plus kapitaalgoed te kunnen overnemen. De kosten voor de overheid bedragen f 7 mrd., maar hierop zal aanzienlijk worden terugverdiend als gevolg van de werkgelegenheidstoename.

Aan deze gedachtengang als zodanig is mijns inziens niets mis; het is een selectieve variatie op het vroegere plan-Schouten. Het verrassende van het plan-Bakhoven is evenwel de grote omvang van het effect – althans zoals dat door hemzelf is berekend.

Met de hand

In dat laatste wringt 'm nu juist de schoen, zoals Bakhoven min of meer zelf ook toegeeft. Het CPB beschikt immers niet over een (volledig) macro-model dat onderscheid maakt tussen hoger en lager gekwalificeerde arbeid.

Daarom – en nu komt het – heeft Bakhoven de werkgelegenheidstoename die moet voortvloeien uit de substitutie van lager voor hoger gekwalificeerde arbeid er met de hand ingestopt. Tweehonderdveertigduizend arbeidsjaren. Allemaal. Het model berekent braaf dat daar nog wat bijkomt (70.000) omdat dank zij Bakhovens ingreep de bestedingen gaan toenemen.

Bakhoven aanvaardt evenwel niet de volle verantwoordelijkheid voor 'zijn' 240.000. Hij verwijst naar een CPB-papier van Frijns en Van Schaaik¹, die voor Nederland een waarde toekennen aan de diverse substitutie-elasticiteiten tussen lager en hoger gekwalificeerde arbeid en kapitaalgoederen. Deze auteurs achten hoger gekwalificeerde arbeid en kapitaalgoederen complementair en in combinatie uitwisselbaar met lager gekwalificeerde arbeid met een substitutie-elasticiteit van ca. 2. Vandaar. Bij een loonkostendaling van 12,75% voor lagere arbeid zou daarvan ruim 19% meer en van hogere arbeid (en kapitaalgoederen) ruim 6% minder worden gebruikt.

Nadere bestudering van het paper van Frijns en Van Schaaik (F&S) leert echter dat deze hoge substitutie-elasticiteit er door de heren .... zelf is ingestopt. Allereerst: "de daling van de werkgelegenheid bij een loonstijging van 1% is c.p. min of meer bekend als liggende tussen de 0,25 en 0,75 %". Zonder bronvermelding.

Gegeven de door F&S gehanteerde budget-aandelen van 0,375 voor kapitaalgoederen, 0,25 voor lagere en 0,375 voor hogere arbeid betekent dit een substitutie-elasticiteit van 0,25/0,375 à 0,75/0,375 ofwel 0,67 à 2 tussen kapitaalgoederen en arbeid (taal). Door ten tweede ook nog op te leggen dat tussen hogere arbeid en kapitaalgoederen geen substitutie bestaat (F&S verwijzen hierbij heel selectief naar het hun passende deel van hun tabel van buitenlandse berekeningen) wordt uiteraard de substitutie-elasticiteit tussen enerzijds lagere arbeid en anderzijds hogere arbeid en kapitaalgoederen flink opgeblazen tot 2 à 6. Dit vinden F&S zelf toch ook te gek worden en zij corrigeren dit tot 1 à 3 (hetgeen een substitutie-elasticiteit tussen kapitaalgoederen en hogere arbeid van 0,5 à 1,5 veronderstelt, maar daar gaan F&S gemakshalve aan voorbij).

In feite staat Bakhoven met betrekking tot de allesbeslissende hoogte van de substitutie-elasticiteit dus met lege handen. Omdat het plan-Bakhoven in zekere kringen toch enige stof heeft doen opwaaien, is er evenwel alle reden om het aan een serieuze analyse te onderwerpen.

AMO-K

Dat kan, al is het niet met een CPB-model. Het model AMO-K is namelijk speciaal uitgerust voor dit soort vraagstellingen². Ten eerste wordt in dit model expliciet onderscheid gemaakt tussen lager en hoger gekwalificeerde arbeid ('arbeiders' en 'employés'). Ten tweede zijn substitutie en technische ontwikkeling in AMO-K endogeen³, zodat er geen effecten 'met de hand' hoe-

1. J.M.G. Frijns en M. van Schaaik, *The wage distribution and the structure of employment in the Netherlands and the USA*, Onderzoeksmemorandum 36, Centraal Planbureau, Den Haag, 1987.

2. Het model AMO-K is in zijn eerste versie gepubliceerd als: J.A.M. Heijke, J. de Koning, R.J.M. Maas en G. den Broeder, *AMO-K, een arbeidsmarktmodel met twee categorieën arbeid*, Nederlands Economisch Instituut / Nationaal Programma Arbeidsmarkt-onderzoek, 1982; thans wordt gewerkt met AMO-K '87-3.

Tabel. Macro-economische effecten van het plan-Bakhoven^a

	Bakhoven (KOMPAS/handmatig)	Den Broeder (AMO-K)
Werkgelegenheid bedrijven	7,7%	2,1%
Arbeidsproductiviteit	-5,0%	-1,5 %
Productievolume bedrijven	2,6%	0,5%
Loonsom per werknemer	-10,5%	-4,8 %
Prijspeil particuliere consumptie	-2,7%	-1,2 %
Volume particuliere consumptie	2,2%	1,0%
Volume investeringen bedrijven (exclusief woningen)	2,0%	-0,1%
Volume goederenuitvoer	2,0%	0,4%
Volume goedereninvoer	1,6%	0,3%
Werkgelegenheid	310.000	80.000
Werkloosheid	-275.000	-75.000
Saldo lopende rekening	-6,5 mrd.	-0,5 mrd.
Financieringssaldo overheid	-0,5 mrd.	-2,5 mrd.
Arbeidsinkomensquote	-0,6%punt	-1,1%punt

a. Afwijkingen na vijf jaar ten opzichte van de centrale projectie.

ven te worden ingestopt. De substitutie-elasticiteiten zijn met behulp van geavanceerde econometrische technieken geschat op basis van feitelijke ontwikkelingen, waarbij enerzijds een vrij hoge substitutie-elasticiteit van 0,97 werd geconstateerd tussen kapitaalgoederen en arbeiders en anderzijds een vrij lage substitutie-elasticiteit van 0,48 tussen employés en de combinatie arbeiders/kapitaalgoederen. Het spreekt vanzelf dat, nu geen extreem hoge substitutie-effecten meer autonoom worden opgelegd, de uitkomsten van het plan-Bakhoven heel wat minder rooskleurig zijn dan Bakhoven deed vermoeden. In tabel 1 staan de uitkomsten in 1991, op basis van een invoering verdeeld over 1987 en 1988.

Hiermee zijn de effecten van het Plan-Bakhoven dunkt mij tot normale proporties teruggebracht.

G. den Broeder

De auteur is wetenschappelijk directeur van Magnana Mu Publishing & Research te Rotterdam.

3. G. den Broeder, *Substitutie en endogene technische ontwikkeling in een productie-functie met jaargangen en twee categorieën arbeid*, Nederlands Economisch Instituut, november 1986.

Naschrift

De wenselijkheid om de prijs van de overvloedige laag gekwalificeerde arbeid relatief te verlagen, wordt over het algemeen wel erkend. Deze verlaging kan op twee manieren tot stand worden gebracht:

- verlaging van netto inkomens;
- verlaging van de lasten op deze inkomens, in het bijzonder de werkgeverspremies.

De regering heeft tot nu toe hoofdzakelijk gekozen voor de eerste weg. Deze is echter moeilijk begaanbaar, gegeven de weerstand tegen het niet direct laten meedelen van de laagst betaalden in de stijging van onze welvaart. De tweede weg dus. Het verheugt mij dat Den Broeder daarmee instemt.

De wijze waarop de effecten van het plan zijn berekend, heeft minder de instemming van Den Broeder. Dat geldt in het bijzonder voor de gehanteerde substitutie-elasticiteit. Ik geef toe dat de

waarde 2 voor deze elasticiteit, die essentieel is voor de omvang van het werkgelegenheidseffect, geen sterke empirische basis heeft. Dat heb ik ook in mijn artikel geschreven. Volgens mij is dat goed overgekomen. Zo blijkt uit de *NRC* van 2 februari jl. dat de fractievoorzitter van het CDA, De Vries, die het plan ondersteunt, zich bewust is van de mogelijkheid dat uitvoering minder banen oplevert dan uit mijn becijferingen kan worden opgemaakt. Overigens is het niet zo – dat vermeldde ik eveneens in mijn artikel – dat de onzekerheidsmarges rond de berekende effecten alleen maar het risico inhouden dat de effecten ongunstiger zijn.

In onderstaande tabel zijn de effecten van mijn plan kort samengevat bij zowel een substitutie-elasticiteit van 2 als 1. Voor beide varianten geldt de conclusie van mijn artikel, dat een aanzienlijke groei van de werkgelegenheid mogelijk is door de collectieve lasten gericht, doch niet gebonden aan voorwaarden, te verlagen.

Ten slotte pleit Den Broeder ervoor om de effecten van mijn plan niet te berekenen met CPB-modellen, maar met het AMO-K model, waarvan hij een van de bouwers is. Dit laatste model zou door het onderscheid dat wordt gemaakt tussen arbeiders en employés beter zijn toegerust voor de kwantificering van de effecten van mijn plan. He-las is dat niet zo. Voor mijn plan is het onderscheid essentieel tussen laag- en hoogbetaalde arbeid. Dit onderscheid komt slechts in geringe mate overeen met dat tussen arbeiders en employés. Het loonverschil tussen arbeiders en employés is betrekkelijk gering. In feite loopt de verdeling tussen laag en hoog betaalden dwars door de groepen arbeiders en employés heen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat Den Broeder voor de substitutie tussen arbeiders en employés een lagere elasticiteit vindt dan de door mij gehanteerde elasticiteit voor de substitutie tussen laag en hoog betaalden. Ook in AMO-K zal, zonder exogene bijsturing, de substitutie tussen laag- en hoogbetaalde arbeid onvoldoende tot zijn recht kunnen komen.

A.J. Bakhoven

Tabel. Effecten van het plan na vijf jaar, niveauperanderingen t.o.v. het basispad^a

Waarde substitutie-elasticiteit	2	1
Werkgelegenheid bedrijven, in arbeidsjaren x 1.000	280	170
Financieringssaldo overheid, in mrd. gld.	-1	-2,5

a. De effecten in de eerste kolom zijn iets nauwkeuriger dan die in het artikel.